

cum viderit tam spatiosis saltibus transilientem suam potentiam, potentiam Creatoris sui, subsistat et dimittat alas suas, retinens se, et habens deificæ comparationis se ad se colligans et cohibens, non transgrediatur terminos suos. Sic enim sancta animalia in visione Ezechielis, cum fieret vox super firmamentum, quod imminebat capiti eorum, stabant et submittebant alas suas (Ezech. 1, 25). Quod plane sancti faciunt, cum perlustratis operibus et mirabilibus Dei super intelligibilibus absconditis mysteriis, nihil se scire deprehendunt, sed momento statæræ omnia opera sua appendunt. Tunc se non a se moveri cor intelligit; quia per se immobile permaneret, nisi qui omnia movet, illud quoque inter omnia moveret. Mutuatum igitur a Deo cognoscens motum suum, jam non usurpet ut proprium, sed ut commodatum. Ad voluntatem namque commodantis, commodatarius uti debet commodato: alioquin furtum facit in re commodata.

314 CAPUT XIV.

De admonitionibus divinis, quibus subinde movetur cor hominis ad caute utendum creaturis, et rectum sui ipsius regimen.

22. Cum igitur te moverit Deus, vel moveri voluerit, o cor humanum, movearis: aliter non movearis; quia non esset moveri, sed commoveri. Sed quando te movet Deus? Cum admonet. Admonet autem sic: Vane occuparis, o cor sapiens et omni prærogativa excellens, in his quæ vanitates vanitatum sunt. Non te decet his subesse, sed præesse. Te indigent ista, ut melius et commodius subsistant: tu his neque ad beatitudinem indiges, neque ad immortalitatem. Viaticum quidem jumento tuo præparant in via, sed si ad mensuram sumantur, non ad superfluitatem. Ex superfluitate enim ciborum quandoque infunduntur jumenta, et in ventris nimiam effluxionem resolvuntur, ita ut ex refectioe deficiant. Sic corpus tuum, o princeps et domine corporis, si regulas necessitatis excesserit, et ad barathrum concupiscentiæ os aperuerit, lacum perditionis sibi effodit in hospio reparationis, et de remedio comparat exitium, de vehiculo naufragium. Quid proinde? Superfluum tollit necessarium. Aufer superflua, et nulli deerunt necessaria; quia de superfluenti copia aliorum nascitur valde ægra aliorum inopia.

23. Tuum est male acta corrigere: tuum est in ordine, et officio familiam membrorum corporis, et animæ motuum disponere: tum, singulorum negotia secundum competentiam assignare. Non sit in regno corporis tui, qui leges et jura institutorum tuorum impune prævaricetur; non oculus, non manus, non pes, non auris, non guttur. Quid enim de ignobilioribus et plebeiis membris dicam? Si vel atrectare rebellionem præsumperint, lapidibus obruantur, jaculis increpationum confodiantur, et noveint regem Salomonem sedere super mulam regis, id est rationem super sensualitatem corporis. Quid si pudibunda illa, quæ velato semper nomine

appellatur a pudicis et castis labiis, motu inordinato rempublicam infestaverint? Certe abscondantur, non ferro, sed jejunio; non detruncatione, sed mortificatione. Utinam, inquit Apostolus, abscondantur qui vos conturbant (Galat. v, 12). His persuasionibus cor effrenatum, in præceps cursum suum rapiens, teneri potest, ut sit bona conscientia. Bona est, si habeat in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. Pro his namque merebitur Trinitatis visionem. O beata visio, in qua sic Deus erit notus atque perspicuus, ut videatur a singulis nobis in singulis nobis: videatur in seipso; videatur in celo novo, et in terra nova, atque in omni quæ tunc fuerit creatura!

CAPUT XV.

De libro conscientiæ emendando.

24. Humana conscientia est Domini vinea, quam excolere debent peccatorum confessio, et eorum satisfactio, et exhibitio honorum operum, et custodia eorum. Unicuique est liber sua conscientia: et ad hunc librum discutiendum et emendandum omnes alii inventi sunt. Anima cum de corpore egrediatur, nullum alium præter conscientiæ suæ librum secum portare poterit, atque in illo cognoscat quo debeat ire, et quid debeat recipere. Ex his quæ scripta erunt in libris nostris judicabimur, et ideo scribi debent secundum exemplar libri vitæ: et si sic scripti non sunt, saltem corrigendi sunt. Conferamus itaque libros nostros cum libro vitæ: et si quid aliter habuerint, corrigantur, ne in illa ultima collatione, si quidpiam aliter inventi fuerint habentes, abjiciantur. Beatus homo, qui se potest cognoscere et despiciere, probare et improbare. Nam qui sibi displicet, Deo placet: et qui sibi vilis est, Deo charus est. Multæ sunt scientiæ hominum, sed nulla melior est illa qua cognoscit homo seipsum. Quamobrem redeam ad cor meum, et ibi stare assuescam, ut totam vitam meam 315 possim discutere, et meipsum cognoscere. Omnes miseras meas coram Deo effundam, si forte illa sua magna pietas moveat eum. Confitebor ei peccata mea, cui omnia nuda sunt et aperta, quem fallere non possum, quia sapientia est; nec effugere, quia ubique est.

CAPUT XVI.

Deplorat homo coram Deo miseras suas, inquietudinem cordis, et ad mala propensionem.

25. Audi ergo, piissime Deus, confessionem meam; et respice ad pietatem tuam, et fac mecum secundum misericordiam tuam. Audi quam sæpe de memoria mea te expulit irruens turba plurimarum cogitationum, quæ velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum. Dum orare vel cantare in monasterio volo, nescio cujusmodi stulta cogitatio cor meum rapit, et ducit per diversa loca. Cumque illud ad me revoco, tenere non possum, sed illico elabatur, et huc illucque dispergitur, et per innumera effunditur. Idcirco crebra terrenarum cupiditatum illecebra, et vanitatum effusio ita cor meum occupant, ut quod vitare studeam, hoc cogi-

tem, animoque volvam. Non enim est in potestate mea cor meum et cogitationes meæ, quæ ex improvise effusæ mentem meam animumque confundunt, atque alio trahunt quam ego proposueram. Ad sæcularia revocant, mundana inferunt, voluptuaria ingerunt, illecebrosa contextunt: ipsoque in tempore quo levare mentem meam ad te paro, inanibus cogitationibus infectus, ad terrena plerumque dejicior. Hujusmodi perstreptentium cogitationum tumultus a corde quotidie amovere volo, nec valeo: sed visa et audita, dicta et facta ad memoriam revocant, et in ea cum magna importunitate perstrepunt. Cogitanda cogito, cogitata recogito, et eadem iterum atque iterum replicare non cesso: et cum diu multumque quidquid potero cogitavero, sine cogitationibus esse non possum, sed intrant et exeunt, atque aliæ alias introducunt et excludunt. Hæc invitatus sustineo; plerumque tamen consentio, cum per ea quæ vidi, vel feci, sine utilitate, absque discretionem, vaga mente discuro. Ita mens mea semper mobilis, et nunquam stabilis, semper vaga et velut ebria, per diversa distrahitur. Graviter pecco, cum cor meum derelinquo; quoniam gravis jactura est quæ per negligentiam fit. Vim patior eum illud me deserit. Confirma cor meum, Deus, quoniam cum stare in semetipso nititur, aliquo modo a semetipso etiam nesciendo derivatur. Ita peccandi consuetudine etiam cum nescio pecco: et cor meum eor vanum per infinita deducitur, et in multa desideria dividitur.

26. In nocte vero cum dormire volo, multarum rerum imagines et phantasias clausis oculis video, easque invitatus tolero: quantoque ab eis aciem mentis avertere nitor, tanto amplius illæ se mihi ingerunt, et molestiis turpium cogitationum cor meum maculant. Inde est quod sæpe mihi nocuit mortifera delectatio, quæ ex recordatione præteritorum peccatorum nasci solet, sed maxime ex recordatione libidinis. Hæc enim pestis quo præ cæteris vitiiis est mihi familiarior, eo ad nocendum proclivior, et ad repellendum difficilior. Nam cum eam repellere volo nolenti mihi se ingerit, blande onerosa, displicendo placens, et placendo displicens. Carnis libidinem nunquam fugere potui, sed semper me persequitur, et cum aliqua delectationis cogitatione, vel visus intentione me comprehendere potest, non diebus neque noctibus requiescere sinit. Subtiliter intrat, et mentem occupat, et nisi subito repellatur, allicit et incendit, et quasi virus pestilentiæ per totum corpus paulatim se diffundit. Cogitationes pravæ multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentem afficit, et ad consensum pravitatis animum inflectit, omnesque animæ virtutes corrumpit. Hac peste cum astrietus teneor, divelli ab ea vix possum, quoniam stimulos ejus confiteri aut nescio, aut erubescio; tam subiles et turpes sunt. Revera difficile est libidinis incendia extinguere. Impubes stimulat, juvenes inflammat, viros enervat, senes et decrepitos 316 fatigat. Non aspernatur tuguria, non reveretur palatia. Utinam sola cœnobita fu-

giat. Adjuva me, Domine Deus meus, ut huic tam pestifero et mortifero vitio resistere possim. Scio enim quia quod resistentem fatigat, vincentem coronat. Scio etiam quoniam si mentem meam cogitatione immunda polluerem, tibi, qui munditiæ auctor es, placere non valeo.

CAPUT XVII.

Pergit accusare et deplorare miseras suas circa cogitationes amarulentas, abusum membrorum, et rerum exteriorum ad vitæ usum spectantium.

27. Cor mundum crea in me, Deus, quoniam non solum vana cogitatio illud occupat, et turpis iniquitat, verum etiam amara dissipat. Sæpe namque aliqua injuria commotus, densis cogitationum tumultibus in corde premor. Hinc inde sollicitus et cæcus, occasionem vindictæ de accepta injuria rimor, consilia multiplico, et nihil aliud nisi jurgia quæ foris desunt, in corde perago. Præsentibus non video, absentibus contradico, intra memetipsum contumelias profero et recipio, receptis autem diutius respondeo. Cumque qui obviet nullus adsit, rixas in corde compono, insidias invidentium considero, et quid contra jurgia movere possint penso: exquiro quid respondeam: et cum rem nullam teneam, vacuus litigator elaboro. Sicque diem in otium, noctem vero in cogitationem verso. Torpeo ab utili opere, quoniam fatigor illicita cogitatione. Ita mens intus pugnat, cum menti nemo repugnat. Nonnunquam vero quod egi in corpore, hoc postmodum importuna cogitatione verso in mente: et multoties gravius torqueor in recordatione, quam prius captus fueram in operis perpetratione. Sæpe etiam ea quæ nunquam feci, nec in voluntate habui, ita recogito, quasi pœniteat me illa non fecisse. Ab occultis meis munda me, Domine; quoniam cum nihil exterius ago, intus graviter pecco. In corde enim servo depicta quæ vidi et feci. Ideo temporalium rerum tumultus in corde versare non cesso, etiam cum vaco. In cogitatione enim comedo, cum jejuno: loquor, cum taceo: irascor, et tranquillus sum: corpus requiescit, et animus huc illucque discurret.

28. Ita vitam istam sine culpa nunquam transire potui: nec hoc quidem quod laudabiliter vixi, sine aliquo reatu est, si remota pietate discutiatur. De necessitatibus meis eripe me, Domine. Crebro namque dum necessitatis debita reddere studeo, voluptatis vitio deservio: sub velamine necessitatis, cado in laqueum voluptatis. Sæpissime namque comedi et bibi non ad necessitatem, sed ad voluptatem: et quod necessitati satis erat, voluptati parum erat. Cogitavi etiam de cibo et potu, quando non debui, et ubi non debui, et plus quam debui. Cogitando de escis, epulas in cogitatione tota die ruminabam. Cum tegendis membris vestimenta quæro, non solum quæ tegant, sed quæ extollant, expeto: et contra frigiditatis torporem, non solum quæro quæ muniant per pinguedinem, sed quæ mulceant per molliem: non solum quæ per molliem tactum mulceant, sed quæ per colorem oculos seducant.

Cum pro aliqua necessitate licentiam loquendi alicui habui, locutus sum non solum de necessariis, verum etiam de non necessariis, et de his quæ ad me non pertinebant, et de quibus licentiam non habebam. Immersi me colloquiis hominum. Ibi locutus sum non ad ædificationem, sed ad destructionem; non quod decebat, sed quod libebat: locutus verba vana et risui apta, verba otiosa et inutilia. Verborum deserviens, detractioni studens, os meum mendacio et detractione inquinavi. Lingua mea omni fallacia plena est, et nocuit mihi plus quam omnia membra. Nam ea quæ audivi vel vidi, nunquam eo modo quo dicta vel facta sunt, referre possum: sed alia affirmo pro aliis, et sæpe multa intersero superflua; atque ita vel nimium laudando, vel vituperando, fere quoties loquor, mentior.

29. Guttur insatiabili ardet ingluvie: gula diversis saporibus satiari non potest. Cor pravum, dolo et malitia plenum, per puram confessionem purgare nunquam **347** potui. Manus ad opus pravum fuerunt paratæ, et ad operandum bonum pigræ. Stomachus et intestina nimio cibo et potu sæpe sunt distenta, et ideo dolore sunt plena. Nam unde gula delectatur, inde venter inflatur, corpus infirmatur, et sæpe mors sequitur. Per gulæ delectationem corruvi in ventris ingluviem: et unde debui mihi parere salutem, inde contraxi nimium comedendo perniciem. Pedes velocius me portaverunt ad aliquam curiositatem speculandam, quam ad ecclesiam. Oculi iniquo intuitu me perverterunt, omnemque motum corporis mei ad immunda desideria traxerunt. Aures citius aperui verbis otiosis et vanis, quam sanctis. Delectatus est odoratus vanis odoribus; gustus, diversarum rerum diversis saporibus: nec non singuli alii sensus, his et illis, juxta quod cuique suus ferebat appetitus. Ita, Deus meus, in omnibus membris meis naturæ modum excessi. Omnia membra mea velut conjuratione facta inimico meo de me dominium tradidere, cum morte foedus iniere, pactum pepigere cum inferno.

CAPUT XVIII.

Uterior accusatio propriæ iniquitatis, præsertim circa vitium invidiæ, odii, jactantiæ, etc.

30. Eripe me, Domine, ab homine malo, id est, a me ipso; a quo recedere non possum. Nam quocumque me verto, vitia mea me sequuntur: ubicumque vado, conscientia mea non me deserit, sed præsens assistit, et quidquid facio, scribit. Idcirco quanquam humana subterfugiam judicia, iudicium propriæ conscientiæ fugere non valeo. Et si hominibus celo quod egi, mihi tamen, qui novi malum quod gessi, celare nequeo. Proprii reatus conscientia non me requiescere sinit, sed de die in diem vehementer me torquet, et de die iudicii vehementius terret. Nam in die illa cum Dominus ad iudicium venerit, uniuscujusque conscientia ad testimonium adducetur, et aperto libro conscientiæ, omnis culpa ante oculos reducetur: atque ita cogentis conscientia, unusquisque erit accusator et iudex suus. Pro-

pterea statuam me ante me, et iudicabo me ipsum, ut illius extremæ et tremendæ diei iudicium evadere possim. Damnat me conscientia mea, quanquam divinum iudicium nondum me damnet. Accusat me de homicidio, quod, si opere non feci, voluntate tamen ac desiderio sæpe peregi. Accusat me de adulterio, et eodem modo respondeo. Accusat me de invidia; confiteor et ego, quoniam invidia sæpissime cor meum laniavit. Per invidiam namque, sancte viventium merita, mea feci invidendo peccata. Nam bona quæ ab eis fieri, vel dici audiebam, vera omnino non credebam: ipsas res bene gestas, in malum male interpretando convertebam. Omne malum quod de illis mendax fama jactabat, statim tanquam si ego vidissem, credebam. Omnia mala meis æmulis fingebam, et ex profectu eorum deficiebam. Hæc vero odia intra me abscondebam, et in meos cruciatus enutriebam. Proficientibus invidebam, peccantibus favebam, de malis eorum gaudebam, et de profectibus lugebam.

31. Gratuitis inimicitias ardebam, et hanc malitiam mei pectoris deprehendi timebam. Semper eram ei amarus, et nunquam certus: et ita amicus eram diaboli, et inimicus mei. Inter amicos discordias seminavi, discordantes in dissensione confirmavi, opiniones eorum mendaciis decoloravi, in spiritualibus carnalia laudavi, ut spiritualia bona eis deesse persuaderem. Amicitias simulavi, ut eos qui se incaute mihi committebant, qua possem arte deciperem. Odiorum mihi occasionem pravis suspicionibus coacervavi; et ita dæmones, quorum facta sectabar, lætificavi. Multis velut amicus fui in obsequio, hostis in anima, comptus in verbo, turpis in facto. Proditor fui secretorum, tenax malarum suspicionum, utrobique perversus. Et ita persecutus est inimicus animam meam, humiliavit in terra vitam meam *Psal. CXLII, 3*. Piissime Domine, unde possum esse bonus, qui in bono sic fui malus? Ego pecebam, et tu dissimulabas: prolongabam multo tempore iniquitatem meam, et tu pietatem **318** tuam; quia poenitentiam et indulgentiam cogitabas. Da ergo misericordiam misero, qui tam diu pepercisti criminoso. Credo namque quoniam quidquid mihi condonare decreveris, sic erit quasi nunquam fuerit.

32. Non solum invidia cor meum afflixit, verum etiam vanitas circa varias delectationes languentem animam involvit. Per vanitatem namque de operibus, quorum mihi conscius non eram, turpiter me jactavi. Gestiebam etiam docere quæ nesciebam. Credi de me sublimia volebam, delectabilia gravibus anteponebam, execrabar verbo quod animo concupiscebam, appellationes virtutum meis vitiis imponebam, et ita me ipsum fallebam, et faventes mihi decipiebam. In promissione honesta fui velox, in exhibitione mendax; a bono mutabilis, mali tenax; in verbo gravis, animo turpis, ubique fallax; lætus ad prospera, fragilis ad adversa; inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia;

facilis ad humana, difficilis ad honesta. Misericordissime Domine, ita defecerunt in vanitate dies mei, in quibus debui flere commissam iniquitatem, excitare remissam voluntatem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam felicitatem, properare ad angelicam societatem, repropitiari tuam majestatem.

CAPUT XIX.

Adhuc gemit et plangit coram Deo miserias ac vitia sua.

33. Terret me tota vita mea, Deus, meus, quoniam diligenter discussa apparet mihi aut peccatum, aut sterilitas: et si quid fructus in ea videtur, sic est aut simulatum, aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum, ut possit aut non placere, aut displicere tibi. Et cum vere ita res sit, sic est mihi quasi non ita sit: quod est miseria super miseriam. Sic comedo, bibo, et dormio securus, quasi jam transierim diem mortis, et evaserim diem iudicii et tormenta inferni. Sic ludo et rideo, quasi jam regnem tecum in regno tuo. Idcirco multitudinem iniquitatum mearum expavescens, sed de tua pietate confidens, tibi Creatori et Redemptori meo, qui veniam et indulgentiam post reatum per puram et lacrymabilem confessionem assequi promisisti, confiteor, quoniam in peccatis conceptus sum, et in peccatis nutritus; et per omne tempus vitæ meæ usque ad hanc diem in peccatis sum conversatus. Nullum invenio peccatum, a quo non sim aliquo modo inquinatus. Per superbiam namque præcepta tua et seniorum meorum transgressus sum. Silentium et taciturnitatem, sicut regula docet, non tenui. Quod mihi licitum non fuit, habui, dedi, et accepi. Clamores pauperum et miserorum non libenter aut misericorditer audivi, nec eos in infirmitatibus suis visitavi. Sudentibus mihi in malum consensi. Facilius multa in imo, quam unum in summo cogito; facilius reprehendo aliorum vitia quam mea: et quod in aliis reprehendo, facere non erubesco. Facilius uniuscujusque vitia quam virtutes intendo. Cum aliorum delicta cerno, mea non aspicio. In meis delictis sum clemens, in alienis rigorem tenere volo. Ad irrogandas contumelias sum validus, ad tolerandas infirmitas; ad obediendum piger, ad lacessendos vero alios importunus: ad ea quæ facere et debeo et valeo, torpens, ad ea vero quæ facere nec debeo, nec valeo, paratus. Ita repleta est malis anima mea, peccatis meis exigentibus.

34. In ecclesia me deteriorem reperio; ante altaria sacra devote non supplico: vasa sacra non reverenter tracto: in choro sum corpore, et in aliquo negotio mente. Nunc intus maneo, nunc foras exeo: tanta est levitas corporis, nec non et mentis. Aliud canto, et aliud cogito. Psalmodiæ verba profero, et psalmodiæ sensum non attendo: sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis attonitus, huc et illuc prospiciens; quæcumque ibi geruntur, perlustro et perspicio. Væ mihi! quoniam ibi pecco, ubi peccata emendare debeo. Nonnunquam vero in ipsis bonis

quæ ago, ad deterius propinquo; quia dum menti lætitiâ pariunt, et quandam securitatem gignunt, mens mea secunda redditur, et in torpore laxatur. Sæpe etiam me ipsum et opera quæ feceram laudavi, et ab aliis laudari **349** volui. Plerumque laus humana, quam non quærebam, mihi oblata placuit: et cum ex ea incaute extollerer, subito multa quæ feceram ad memoriam venerunt, ut amplius in elatione attollerer. Quæ subtiliter replicans, atque in unum cuncta coacervans, ceppi magis magisque deceptus intumescere. Dumque in mei admiratione occupatus defigerer, mihi dans gloriam, et non Deo a quo omnia acceperam, omnium fructum amisi: atque ita didici quoniam qui me laudabant, adversum me jurabant. Quanto enim quisque in semetipso gloriatur, tanto a Dei amore disjungitur.

35. Ita, Deus meus, inferno appropinquavit vita mea. Si me liberabis, habebō unde tibi gratias agam: si unde non liberabis, non habeo unde te reprehendam, quoniam justus es. Heu mihi! qualis vixi! quanta mala feci, et dixi! Pudet qui sic vixerim, et quod natus fuerim. Mallem non esse, quam talis esse. Bonus eram, et malum me feci: utique qui sponte me feci miserum, justum est semper esse miserum. Conscientia mea meretur damnationem; poenitentia mea non sufficit ad satisfactionem: sed certum est quoniam misericordia tua delet omnem offensionem. Dele ergo, pie Domine, iniquitatem meam multitudine miserationum tuarum. Ego vero qui usque ad hanc diem sine causa vixi, amodo sine causa vivere nolo.

36. Sed heu miser! hæc tam sæpe sic confessus; surgens, cadens sum defessus: repecando toties, confitendo toties. Multoties promisi me emendare; et nunquam tenui, sed semper ad peccatum redii; et prioribus sceleribus nova et deteriora conjunxi. Nunquam, ut debui, mores meos in melius mutavi; nec a malefactis recessi. Plurimos etiam, me perdens, peccare feci, et multis causa mali exstiti: et exemplis vitæ meæ nonnulli subversi sunt. Ecce peccata mea, misericordissime Deus, non abscondo, sed ostendo; accuso me, non excuso; quoniam iniquitatem meam cognosco. Nec idcirco justus sum: quoniam si alter ita me accusaret, sicut ego me ipsum accuso, patienter susinere non possem. Desperare utique potuissem propter nimia peccata et vitia, culpas, et infinitas negligentias meas, quæ egi, et quotidie indesinenter ago corde, ore, opere, et omnibus modis, quibus humana fragilitas peccare potest; nisi Verbum tuum, Deus, caro fieret, et habitaret in nobis. Sed desperare jam non audeo, quoniam subditus ille tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, tulit chirographum peccatorum nostrorum; et affigens illud cruci, peccatum crucifixit et mortem. Gratias tibi ago, Domine Deus meus, quoniam visitasti me, et ostendisti mihi peccata mea. Nunc primum te inspirante didici ad cor meum redire, et me ipsum cognoscere. Advocabo ergo aliquem de amicis tuis, et ei omnia delicta mea exponam, sicut mihi

præcepisti; ut ejus consilio et auxilio ab omnibus meis possim iniquitatibus liberari et tibi reconciliari.

CAPUT XX.

Confessio coram prælato.

37. Audi ergo, pater, miserum peccatorem: audi vocem lacrymantis et poenitentis: attende quam graviter peccavi, et Creatorem meum offendi. Deo jubente ad eor meum redii; et inde exclusis omnibus præter Dominum Deum et me ipsum, totam vitam meam discussi tanto diligentius, quanto familiarius, et ut verum fatear, nihil aliud ibi inveni, nisi locum horroris, et vastæ solitudinis; conscientiam videlicet diu neglectam, omnino incultam, spinis et tribulis obsitam, et omni horrore plenam. Nullum enim inveni vitium, a quo non traxerim aliquod contagium. Turbavit me ira, laceravit me invidia, inflavit superbia. Inde contraxi mentis inconstantiam, oris scurrilitatem, opprobria proximorum, scelera detractionum, linguæ effrenationem. Seniorum meorum imperia non servavi, sed judicavi: de meis negligentibus objurgatus, aut rebellis fui, aut murmuravi; præferri me melioribus impudenter affectavi; simplicitatem spiritualium fratrum irridenter **350** exagitavi; meas sententias proacriter jactavi; obsequia delata fastidivi, negata quæsi; juniores meos elatus despexi. Non observavi in obsequio reverentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam. Habui in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermocinatione jactantiam. In humilitate fui fallax, in odio pertinax, in jocatione mordax. Subjectionis impatiens, potentiae sectator, ad opus bonum piger, ad unitatem ferus, ad obsequium durus; ad loquendum quæ nesciebam promptus, ad supplantandum paratus, fraternæ societati inhumanus. Temerarius in judicando, clamorosus in loquendo, fastidiosus in audiendo, præsumptuosus in docendo, effrenatus deformiter in cachinnando: onerosus amicis, infestus quietis, ingratus beneficiis, inflatus obsequiis, et imperiosus subjectis. Sepe jactavi me fecisse quod non feceram, vidisse quod non videram, dixisse quod non dixeram. Dissimulavi etiam me non fecisse quod feceram; negavi me dixisse quod dixeram, non vidisse et audisse quod videram et audieram: et ita ex omni parte sum reus. Reus in sæculo, reus in claustro: sed ibi per ignorantiam, hic per negligentiam; et utrumque me terret.

38. Verumtamen multo amplius terret me, quod in monasterio ante conspectum Dei deteriorem me inveni. Collocavit me Deus in loco voluptatis, in domo ubertatis, in paradiso deliciarum: ego vero miser et miserabilis, inter mensas epulantium fame pereor, juxta fontem sitio, ante ignem algeo; et ad neutrum manus extendere volo, tam piger sum et desidiosus. Ita tempus amitto quod Deus mihi sua pietate indulserat ad agendam poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam. Quasi quoddam monstrum inter

A filios Dei sto, habitum monachi, non conversationem habens. In magna corona, et ampla cuculla, salva mihi omnia existimo. Tanquam arbor sterilis terram occupo, et velut jumentum vile, plus consumo quam proficio. Altiores alterius locum teneo, et nullius officium suppleo: sed sum sicut truncus sine frondibus et fructibus. Alii me pascunt de laboribus manuum suarum, sicut præbendarium suum. Ego autem tanquam pauper et miser, nec clericum, nec laicum gero. Cantare namque et legere nequeo, laborare nescio: sed sum opprobrium hominum, pecore vilior, cadavere pejor. Tolerabilius enim canis putridus fetet hominibus, quam anima peccatrix Deo. Idcirco tædet me vivere: vivere erubesco, quia parum proficio. Mori timeo, quoniam non sum paratus: malo tamen mori, et misericordiae Dei me committere et commendare, quia benignus et misericors est (*Joel. II, 13*), quam de mala mea conversatione alicui scandalum facere. Tota namque die verecundia mea contra me est, et confusio faciei meae cooperuit me (*Psal. XLIII, 16*), cum video me somnolentum ad vigiliis, tardum ad horas canonicas, et pigrum ad opera manuum. Alios autem video tam strenue et devote divinis interesse laudibus; alios vero ita reverenter et alacriter coram Deo assistere, et eum laudare: ego autem compungi ad lacrymas nequeo; tanta est duritia cordis mei. Cantare non libet; orare non delectat; meditationes sanctas non inveni: tanta est sterilitas animæ meæ, et devotionis inopia quam patior.

C 39. Heu mihi! omnes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ; alium, admirandæ patientiæ; alium, summæ humilitatis et mansuetudinis; alium multæ misericordiae et pietatis: illum in contemplatione frequenter excedere; hunc, pulsare et penetrare cælos orationis instantia; aliosque, in aliis præeminere virtutibus. Omnes considero et prospicio ferventes, omnes devotos, omnes in Christo unanimes, omnes donis cælestibus et gratia affluentibus, tanquam revera spirituales homines, quos Deus visitat, et in quibus habitat. In me vero nihil horum inveni; quoniam declinavit Dominus in ira a servo suo. Inde est quod, cum alii vigilant, ego dormio: quando alii cantant in monasterio, ego huc et illuc discuro: quando alii in aliquo secreto loco se furantur a colloquiis hominum, ut ibi loquantur cum rege angelorum, ego quæro colloquia hominum: cum alii vacant **351** lectionibus, ego fabulis et verbis otiosis: quando alii discutiunt et diducant semetipsos, ego judico alios. Aliis placet communis vita, communis disciplina, et commune studium: et mihi placent anguli et diverticula. Sic, sic ex quo peccare potui, nunquam a peccatis et malis operibus cessavi. Peccatis peccata semper accumulavi; et peccata quæ aliquando operibus implere non potui, malis voluntatibus et malis desideriis nunquam perficere cessavi.

D 40. Super omnia mala delectatio carnis, quæ ab

ipsis cunabulis semper mecum crevit, mihi semper adhæsit, nec adhuc jam præ senectute deficientibus membris me deserit, multis et variis modis infelicem animam meam maculavit, dissolvit, captivavit, et omni virtute destitutam, inanem et debilem reddidit. Fateor hujus operis nefarii immundis recordationibus me sæpe esse commotum et incensum, ardores non modicos et inhonestos passum: et non solum mearum delectationum mala memoria et stultæ recordationes mihi nocere; sed etiam aliorum malefacta mihi narrata, et per recordationes sordidas ad memoriam reducta, cor meum non parvo veneno iniquitatis maculavere. Et in hoc miserabiliter miserabilis sum, quia non tantum doleo quantum dolendum me cognosco; sed sic securus torpeo, velut quid patiar ignorem.

B 41. Hoc vero mihi est omni infelicitate miserius, quod ita opere perversus, ore pollutus, corde immundus ad altare accedo, et Christi corpus manibus meis pertractare non pertimesco. Accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, crudelis ad misericordem: et tamen patitur humilis elatum, mitis iratum, crudelem misericors. Accedo servus ad Dominum, non amore, sed timore; non devotione, sed usu. Accedo ad Dominum cujus percussi servum. Ad Patrem accedo, cujus occidi filium; percussi verbo, occidi exemplo: nec tamen pertimesco Dominum, nec reveor Patrem. Manens in turba fratrum, turbans aliquos, et ab aliquo turbatus, quandoque accedo ad pacificum. Appropinquo etiam talis ad osculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuissim ad osculum turbati fratris. Convincit me reum et Dei inimicum mea iniquitas; peccatum meum sæpe separavit me a Deo. Idcirco obsecro te, pater, ut me instruas, quomodo possim, aut semper stare cum Deo meo, aut redire, cum ab eo, peccatis meis exigentibus, motus fuero.

CAPUT XXI.

Patris spiritualis ad confitentem responsio et instructio.

D 42. Confessio tua, fili, ad lacrymas me commovit, tum propter me, tum propter te. Propter me fleo, quoniam quæcumque de te dixisti, eadem fere aut similia reperio in me; et multa ad memoriam revocasti, quorum oblitus fueram. Propter te gaudeo, quoniam visitavit te Oriens ex alto. Non enim longe es a regno Dei. Notitia namque peccati, initium est salutis. Confido in Domino, quoniam quidquid minus est in te fervoris et boni operis, humilitas supplebit puræ confessionis. Quacumque namque hora peccator conversus ingemuerit, salvus erit (*Ezech. XVIII, 21, 27*), quoniam cor contritum et humiliatum Deus non despiciet (*Psal. L, 19*). Tardius siquidem videtur Deo veniam peccatori dedisse, quam ille accepisse. Sic enim festinat misericors Deus absolvere reum a tormento conscientiae suæ, quasi plus cruciet misericordem Deum compassio miseri, quam ipsum miserum compassio sui. Qui enim vere poenitet et veraciter dolet, absque dubio et absque mora

A indulgentiam accipiet. Et quanto quis frequentius, quantoque vehementius de suo reatu interno dolore afficitur, tanto certior, tantoque securior de indulgentiæ venia efficitur. Inde est quod animam poenitentiae lacrymis afflictam, tam frequenter quam libenter consolatur Spiritus paracletus. Illam frequenter visitat, illam libenter confortat, et ad veniæ fiduciam plene reformat, quam sua scelera flendo damnare, et damnando flere considerat. Incipit extunc quædam familiaritas inter Deum et animam, eo quod hæc se sentiat ab illo sæpius visitari, et ex ejus adventu non tantum jam consolari, imo aliquoties quodam ineffabili gaudio repleti.

B **352** 43. Sed ad hæc quis idoneus? Profecto vere poenitens. Omnia etenim in confessione lavantur: conscientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit. Post baptismum nullum aliud nobis constitutum est remedium quam confessionis refugium. Sit ergo devota cordis compunctio, vera oris confessio, discreta carnis mortificatio, repentina vitiorum extirpatio, læta honorum operum exhibitio. Non erubescas Deo confiteri, cui non potes abscondi. Ipse enim novit abscondita cordium, cui omnia nuda sunt et aperta; ante cujus conspectum cuncta nostra peccata sunt scripta. Sed quod ibi scribit transgressio, hic delet confessio. Non te igitur pudeat dicere, quod non puduit facere. Quod si forte pudor est tibi, mihi soli peccatori peccata tua exponere; quid facturus es in die iudicii, ubi omnibus exposita tua apparebit conscientia? Si cogereris coram multitudine nudo corpore transire, non posses non erubescere: cur ergo minus confunderis, quando immunda cogitatione in mente sordidaris? cur minus erubescis pudenda cordis, quam pudenda carnis? cur magis vereris vultus hominum, quam vultus angelorum? Talis confusio separat a Deo. Omnis spes veniæ et misericordiae est in confessione vera. Simulata namque confessio non est confessio, sed duplex confusio. Excludit enim miserationem Dei miseriæ simulatio: nec dignatio locum habet, ubi fuerit dignitatis præsumptio. Provocat vero compassionem humilis miseriæ confessio. Nulla est enim tam gravis culpa, quæ non habeat veniam per puram confessionem. Vitia igitur cordis tui et pravæ cogitationes illico manifesta. Peccatum enim proditum cito curatur: crimen vero tacendo ampliatur. Vitium si patet, fit ex magno pusillum: si latet, fit ex minimo magnum. Nam velox confessio velociter medicinam facit. Melius est ut vites vitium, quam ut emendes: ne forte cum incurreris, revocare non possis.

CAPUT XXII.

Remedia suggerit adversus pravæ cogitationes efficaciam; memoriam Passionis Christi, et novissimorum.

D 44. Quoties te sentis turpibus cogitationibus pulsari, et ad illicitam delectationem allici; toties pone ante mentis oculos quomodo Christus in cruce cru-

cifixus est pro te. Intuere quomodo a Juda Judæis traditur, et quam viliter pertractatur, blasphematur et colaphizatur, judicatur et condemnatur, exspoliatur et flagellatur; ad ultimum vero contumeliis et opprobriis affectus inter duos latrones suspenditur: clavis cruci affixus, sputis derisus, spinis coronatus, lancea perforatus. Ex omnibus partibus sanguis emanat, et inclinato capite emittit spiritum. Ita Redemptor tuus moritur pro te: et tu nescio eujusmodi sordida cogitatione sordidaris in mente! Sufficere posset hæc cogitatio ad excludendas omnes illicitas cogitationes. Sed ecce ad alia transeamus.

45. Considera quomodo morieris, quando aliqua gravi infirmitate vexatus, et ad extrema deductus, ibi ad terram projectus, inter longa suspiria et difficiles singultus, inter diversos dolores et timores animam expirabis. Tunc veniet corpus in pallorem et horrorem, in saniem et fetorem: erit vermis et cibus vermium. Animam vero mox capient et rapiant larvales illæ facies, quæ eam in exitu præstolantur: et ex omni parte terrebut eam demones terribiles et horribiles. Cogita quis eam defendet a rugientibus preparatis ad escam: quis consolabitur eam, cum teterrima illa monstra dæmoniorum occurrentia sibi catervatim ruere videbit: aut quis deducet per ignotam regionem. Attende etiam quam subito venit dies ultima: subito venit, et forsitan hodie erit. Jam adest; jam præsentaberis ante tremendum Judicem: accusaberis multis et magnis offensis; non uno, non paucis, sed innumeris criminibus; non parvis, sed immensis; non dubiis, sed certis; non brevi accusatione, sed tam longa, quam longa est tota vita, non uno accusatore, sed tot quot sunt delicta tua. Ipse Judex erit districtus accusator tuus. Omnes etiam spiritus boni et mali coram Deo te accusabunt cum eo. Boni, quia **353** Deo debent æquitatem; mali, quia tuam servant iniquitatem. Tot iudicibus et populis astabis, quot præcesserunt te in opere bono. Tot arguentibus confunderis, quot, tibi præbuerunt bene vivendi exemplum. Tot convinceris testibus, quot te monuerunt bonis sermonibus, et justis actionibus. Omnibus populis nudabuntur iniquitates tuæ, et cunctis agminibus patebunt universa scelera tua, non solum actuum, verum etiam cogitationum et locutionum.

26. Multa vero peccata tunc prouent ex improviso, quasi ex insidiis, quæ modo non vides, et forsitan plura et terribiora his quæ nunc vides. Undique erunt tibi angustiae. Hinc erunt accusantia peccata; inde, terrens justitia: subter, patens horridum chaos inferni; desuper, iratus Judex: intus, urens conscientia; foris, ardens mundus. Si justus vix salvabitur, peccator sic deprehensus in quam partem se premet? Latere erit impossibile: apparere intolerabile. In tanto discrimine torquebit te tua conscientia male sibi conscia, cruciabunt cordis arcana. Cogente etiam conscientia, tu ipse eris accu-

sator et judex tuus. Convictus teste propria conscientia, et testibus oculis ipsius Judicis, fugere non poteris: sed tremens et anxius stabis suspensus ad gravissimam sententiam in angusto periculo et in periculosa angustia, tanquam illico recepturus quod in perpetuum amittere non poteris. Judex tunc erit vehementer iratus, et terribiliter districtus: sententia ejus semel lata erit immutabilis: tortores horribiles, qui nunquam miserentur, erunt parati, ut, data sententia, te damnatum ad tormenta rapiant. Tormenta erunt sine intervallo et sine temperamento: timor conturbabit te, cum terra aperiatur coram te, et tu ruës et cades in stagnum sulphuris ardentis et fetentis. Ignis exterius carnem tuam comburet; vermis interius conscientiam corrodet: ibi eris sine fine, sine spe veniæ et misericordiæ. Omnia vero gehennæ supplicia superabit, Deum non videre, et bonis carere, quæ in potestate habuisti obtinere.

47. Si vis omnes malas cogitationes a corde tuo expellere, hæc sæpe cogita. Ibi namque est cogitatio tua, ubi est affectio tua; ibi cor tuum, ubi est desiderium tuum: quoniam illud sæpius in cogitatione volvimus, cujus amore plus affecti sumus. In cogitatione sua cadit quisque, vel stat. Si bona cogitas, cogitatio tua sancta custodit te. Si mala cogitas, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu (*Sap. 1, 5*); eritque templum Dei spelunca diaboli: quoniam quem Deus deserit, diabolus arripit. Spiritus sanctus suggerit bona et dulcia: spiritus malus mala et amara, vana, inutilia, et immunda. Et ideo quacumque hora mala cogitatio cor tuum tangit, non consentias illi: nec sinas eam in corde tuo manere, sed illico repelle. In initio cogitationis iniquæ resiste, et fugiet a te. Nam ante Dei oculos non volant vacuæ cogitationes nostræ: nulla momenta temporis in animum transcendent sine statu retributionis. Cogitatio prava delectationem parit, delectatio consensum, consensus actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas mortem. Sicut vipera a filiis suis in utero positis lacerata perimitur, ita nos cogitationes nostræ intra nos nutritæ occidunt. Dæmonum est malas cogitationes suggerere: nostrum est illico illas expellere. Nam in animo nostro eas jacere, nostræ attinet voluntati, et propriæ deputatur culpæ. Voluntate namque sua cadit qui cadit, et voluntate Dei stat qui stat. Cogitatio tamen immunda mentem non inquinat cum pulsat, nisi cum hanc sibi per delectationem subjugat.

CAPUT XXIII.

De damnis peccati superbiæ, invidiæ, et detractionis.

48. Superbia sicut est origo omnium criminum; ita est ruina omnium virtutum. Ipsa enim est in peccato prima: ipsa in conflictu postrema. Ipsa autem in exordio mentem per peccatum prosternit: aut in fine de virtutibus dejicit. Idcirco est omnium peccatorum pessima; quia tam per virtutes, quam per

vitia humanam **354** mentem exterminat. Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruantur; ut luxuria pudicitiam, ira patientiam: sola vero superbia contra cunctas animi virtutes se erigit, et quasi generalis ac pestifer morbus omnes corrumpit. Idcirco nisi omnia opera nostra humilitas præcesserit, comitata et consecuta fuerit; proposita quam intueamur; apposita cui adhæreamus; interposita qua reprimamur: totum de manu extorquet superbia. Quantalibet sit justitia operis, apud internum judicem nulla est, si hanc elevat tumor mentis. Perit revera omne quod agitur, si non sollicitè in humilitate custodiatur. Signa superbiæ hæc sunt: clamor in locutione, amaritudo in silentio; dissolutio in hilaritate, furor in tristitia; honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione.

46. Invidia est animi tineæ. Sensus comedit, pectus urit, mentem afficit: cor hominis quasi quædam pestis depascit, et cuncta bona ardore pestifero devorat. Invidus alienum bonum, suum facit invidendo peccatum. Cum peccatores quosque conspicimus, non facile eos judicemus, sed magis defleamus; quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. Si vis delinquentem corripere, aperte increpa, nec occulte mordeas. Quid enim prodest, si me nesciente aliis mala mea referas? Væ illi qui suam reunit corrigere vitam, et alienæ non desinit detrahare. Si vis detrahare, tua in te peccata retorque: non aliorum delicta, sed propria cerne. Nunquam enim aliis detrahes, si te bene inspexeris. De malo alieno ostium non coinquines; non detrahas peccanti, sed condole: quoniam grave peccatum est detractio. Detrahentes et audientes pari reatu retinentur. Sicut irasceris alteri quando detrahit tibi: sic irasceris tibi quando detrahis alteri. Detractio est mordacior quam vera cordis reprehensio.

CAPUT XXIV.

Varia monita de vitanda curiositate, mendacio, vaniloquio, et vindictæ studio.

50. Multos seducit curiositas. Tamdiu quisque sua peccata ignorat, quamdiu curiose aliena considerat. Qui semetipsum aspicit, non quærit quid in aliis frequenter reprehendat; sed in semetipso quid luceat. Quod inter se loquuntur homines, nunquam scire desideres. Omne etiam genus mendacii sumopere fuge. Nec casu, nec studio loquaris falsum: quia os quod mentitur occidit animam (*Sap. 1, 11*). Per nullam fallaciam vitam alicujus defendas. Fuge inhonestas verba: rejice verbum quod non ædificat audientes. Vanus enim sermo cito polluit mentem: et facile agitur, quod libenter auditur. Vanus enim sermo, vanæ conscientiæ est index. Mores hominis lingua pandit; et qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur (*Matth. 12, 34*). Sermo vanus non erit absque judicio; quia ab omni rectitudinis statu depon appetit, nec contumeliam sensit. Discerne te tuo pereunt, qui per verba vana dilabuntur. Qui laudem

judicio, non alieno. Nemo enim magis scire potest quis scis, sicut tu, qui conscius es tibi. Quid enim prodest dum malus es, si bonus prædiceris? Qualis haberi vis, talis esto.

Si sapiens fueris, te semper habebis eundem.
Stude loqui non quod libet, sed quod oportet. Qui otiosum verbum non reprimit, ad noxia cito transit. Magna virtus est, si non lædas a quo læsus es: magna gloria est, si cui nocere potuisti, parcas.

Nobile vindictæ genus est ignoscere victo.
Quidquid tibi contigerit adversi, pro tuo peccato evenit tibi. Tempera ergo dolorem tuum, et dic: Juxta modum delictorum parva datur ultio. Mala aliorum hono tuo supera. Vince malitiam bonitate: detrahentium errores dissimulando calca: non sis in pace infidus, nec levis in amicitia. Odientes ad pacem invita, discordantes ad concordiam revoca.

355 CAPUT XXV.

Varia et præclara morum documenta proponit.

51. Conscientia hominis abyssus multa. Sicut enim abyssus exhauriri non potest; sic cor hominis evacuari a cogitationibus suis non potest: sed continua volubilitate in eo volvuntur. Mare magnum est, et spatiosum manibus; illic reptilia quorum non est numerus (*Psal. 133, 23*). Sicut enim reptile latenter repit, et sinuosis anfractibus huc et illuc deambulat ita conscientiam hominis venenatæ cogitationes intrant et exeunt; ut nesciat homo unde veniant, aut quo vadant. Hoc bene cognoverat, qui dicebat: *Pravum est cor hominis, et inscrutabile; et quis cognoscet illud (Jerem. 17, 9)*? quod scutationem non recipit, nec cognitionem.

52. Nulla pœna gravior est prava conscientia. Mala conscientia propriis agitur stimulis. Si publica fama te non damnat, propria conscientia te condemnat: quoniam nemo potest se ipsum fugere. Vis nunquam esse tristis? Bene vive. Bona vita semper gaudium habet: conscientia rei semper in pœna est. Ita clemens esto in alienis delictis, sicut in tuis: nec quemquam districtius quam te judices. Sic alios judica, ut ipse judicari cupis. Lex tua te constringit. Judicium quod aliis imponis, ipse portabis. Nullum ante judicium condemnes: ante proba, et sic judica. Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est. Valde periculosum est de suspitione quempiam judicare. In ambiguis, Dei judicio serva sententiam. Non eligas cui miserearis, ne forte prætereas illum qui meretur accipere. Omnibus (29) te tribue, si potes, quoniam incertum est pro quo magis pleceas Deo. Major sit benevolentia, quam quod datur; quoniam tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua. Qui cum tristitia manum porrigit, fructum remunerationis amittit. Non est misericordia, ubi non est benevolentia. Non auferas uni, unde tribuas alteri; quoniam nil prodest si inde alium reficis,

(29) Videtur deesse, *petentibus*.